

Spotřebitelská smlouva

V soukromoprávním sporu ze spotřebitelské smlouvy mezi dodavatelem a spotřebitelem nesmí soud aplikovat Směrnici Rady 93/13/EHS; kdyby tak učinil, šlo by o horizontální přímý účinek Směrnice Rady 93/13/EHS, zakázaný judikaturou Soudního dvora Evropské unie. Zásada kontradiktornosti ukládá vnitrostátnímu soudu, který i bez návrhu zjistil, že smluvní klauzule má zneužívající charakter, aby o tom informoval účastníky řízení a umožnil jim, aby se k tomu kontradiktorně vyjádřili způsobem, který stanoví vnitrostátní procesní pravidla. K tomu, aby vnitrostátní soud mohl posoudit případný zneužívající charakter smluvní klauzule, na níž je založen návrh, který mu byl předložen, musí zohlednit všechny další klauzule smlouvy.

S přihlédnutím k teleologickému výkladu ustanovení § 56 odst. 1 obč. zák. lze dovodit, že z množiny všech ujednání (tedy i těch, jež byla sjednána individuálně), která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, lze nepochybně jako ta, která k újmě spotřebitele znamenají značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, typově pojmenovat právě ujednání, která nebyla sjednána individuálně (která byla sepsána předem a na jejichž podobu proto nemohl mít spotřebitel žádný vliv).

Soud, který při zkoumání podmínek řízení dospěje k závěru, že prorogační doložka sjednaná ve spotřebitelské smlouvě, která má založit jeho místní příslušnost, odporuje ustanovení § 56 odst. 1 obč. zák., o tom vyrozumí účastníky řízení a vyzve je, aby se v určené lhůtě k této otázce vyjádřili. Závěr, že ujednání o prorogační doložce je absolutně neplatné (§ 55 odst. 2 obč. zák.) a že je namíste postupovat dle § 105 o. s. ř., přijme soud až poté, co ani ve lhůtě určené účastníkům řízení k vyjádření nevyjdou najevo (např. proto, že účastníci se k výzvě soudu nevyjádřili nebo proto, že spotřebitel v určené lhůtě popřel, že by prorogační doložka byla sjednána k jeho újmě) jiné skutečnosti, jež by dokládaly, že příslušné ujednání (ač se tak podle spotřebitelské smlouvy jeví), neznamená (v rozporu s požadavkem dobré víry) výraznou nerovnováhu v právech a povinnostech stran k újmě spotřebitele.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 530/2012, ze dne 27.3.2014)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce E. s. r. o., se sídlem v Č.B., proti žalovaným 1/ JUDr. P.K., advokátu, se sídlem v O., jako insolvenčnímu správci dlužníka T. D. a 2/ T. D., zastoupenému JUDr. K.D., advokátkou, se sídlem v O., o určení pravosti pohledávky, vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 8 Cm 12/2010, jako incidenční spor v insolvenční věci dlužníka T. D., vedené u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. KSOS 8 INS 7015/2009, o dovolání druhého žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 13. července 2011, č. j. 12 Cmo 26/2010-88, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 13. července 2011, č. j. 12 Cmo 26/2010-88, se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Rozsudkem ze dne 28. června 2010, č. j. 8 Cm 12/2010-40, Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“):

1/ Určil, že na straně prvního žalovaného bude pokračovat v řízení namísto Mgr. D. S. (dále jen „D.

S.“) s novou insolvenční správkyní dlužníka (T. D.) Ing. Š.B. (bod I. výroku).

2/ Zastavil (pro částečné zpětvzetí žaloby) řízení v rozsahu, v němž se žalobce (E. s. r. o.) domáhal vůči žalovaným (1/ insolvenční správkyní dlužníka Š. B. a 2/ dlužníku) určení, že má vůči dlužníku pohledávku ve výši 76.566,- Kč (bod II. výroku).

3/ Určil, že žalobce má vůči dlužníku pohledávku ve výši 25.612,- Kč, z čehož částku 16.195,- Kč tvoří pohledávka z titulu neuhrazených splátek za květen až červenec 2009, částku 237,- Kč úrok z prodlení, částku 700,- Kč smluvní pokuta, částku 150,- Kč poplatek za upomínku a částku 8.330,- Kč náklady za zabavení vozidla (bod III. výroku).

4/ Zamítl žalobu v rozsahu, v němž se žalobce domáhal určení, že má vůči dlužníku pohledávku ve výši 171.498,- Kč (bod IV. výroku).

5/ Rozhodl o nákladech řízení (bod V. výroku).

Insolvenční soud vyšel při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku zejména z toho, že:

1/ Žalobce (jako leasingový pronajímatel) uzavřel s dlužníkem (jako leasingovým nájemcem) dne 19. listopadu 2007 leasingovou smlouvu, podle které bylo předmětem leasingu vozidlo zn. OPEL Astra, jehož koupí financoval leasingový pronajímatel. Částku 400.000,- Kč se dlužník se zavázal hradit měsíčními splátkami po 7.001,- Kč, počínaje 19. prosincem 2007.

2/ Nedílnou součástí leasingové smlouvy byly Obchodní podmínky Smlouvy o leasingu a smlouvy o poskytnutí úvěrového rámce a úvěrové karty ESSOX s. r. o. č. 201007LS ze dne 1. října 2007 (dále jen „všeobecné obchodní podmínky“).

3/ Účastníci leasingového vztahu si vybrali jako rozhodné právo zákon č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník (dále též jen „obch. zák.“) [článek VI. bod 12 všeobecných obchodních podmínek].

4/ Podle článku VI. bodu 2 všeobecných obchodních podmínek společnost je oprávněna odstoupit od smlouvy v případech zde vyjmenovaných. Účinnost odstoupení nastává dnem doručení oznámení o odstoupení druhé smluvní straně, a to formou doporučeného dopisu (písmeno a/). Dostane-li se klient do prodlení se zaplacením tří měsíčních splátek vyplývajících ze Smlouvy a nebyla-li Smlouva řádně ukončena předcházejícím způsobem, smlouva se končí, a to dnem následujícím po dni splatnosti nejpozději dospělé dlužné měsíční splátky, nedohodnou-li se smluvní strany výslovně jinak (písmeno b/).

5/ Leasingový pronajímatel zakoupil předmět leasingu dne 19. listopadu 2007 od společnosti Auto N. s. r. o. a uhradil kupní cenu. Téhož dne převzal dlužník předmět leasingu.

6/ Dlužník přestal hradit leasingové splátky od května 2009, když na květnovou splátku nezaplatil 2.193,- Kč a za měsíce červen a červenec 2009 nezaplatil ničeho.

7/ Dopisem ze dne 3. září 2009 (jehož doručení ale neprokázal) žalobce dlužníku oznámil, že k 20. červenci 2009 došlo ke zrušení leasingové smlouvy a vyčíslil vzniklé nároky částkou 448.064,- Kč.

8/ Předmět leasingu byl odebrán dlužníku dne 29. července 2009 a následně (kupní smlouvou ze dne 5. listopadu 2009) prodán třetí osobě za obvyklou cenu 200.000,- Kč určenou znaleckým posudkem ze dne 15. října 2009. O tuto částku pak žalobce snížil své nároky vůči dlužníku vystaveným dobropisem.

9/ Usnesením ze dne 23. října 2009 zjistil insolvenční soud úpadek dlužníka.

10/ Usnesením ze dne 26. ledna 2010 schválil insolvenční soud oddlužení dlužníka plněním splátkového kalendáře.

11/ Žalobce přihlásil do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka nevykonatelnou pohledávku z titulu nároků z leasingové smlouvy v celkové výši 273.676,- Kč, popřenou (žalovanými) při přezkumném jednání konaném 26. ledna 2010 co do pravosti.

12/ Po částečném zpětvzetí včas podané žaloby (v rozsahu bodu II. výroku) zůstává spornou částka 197.110,- Kč, sestávající z:

- částky 171.498,- Kč, odpovídající smluvnímu vypořádání nároků po ukončení leasingové smlouvy způsobem dle článku III. odst. 7 všeobecných obchodních podmínek,

- částky 16.195,- Kč, odpovídající neuhrazeným leasingovým splátkám za květen až července 2009,

- částky 237,- Kč, odpovídající úroku z prodlení z dlužných částek,
- částky 700,- Kč, odpovídající smluvní pokutě z dlužných leasingových splátek,
- částky 150,- Kč, odpovídající poplatku za upomínky,
- částky 8.330,-Kč, odpovídající nákladům na zabavení vozidla.

13/ Usnesením ze dne 23. června 2010 odvolal insolvenční soud z funkce D. S. a novou insolvenční správkyní dlužníka ustanovil Š. B.

Na tomto základě dospěl insolvenční soud k následujícím závěrům:

1/ Leasingová smlouva je nepojmenovanou smlouvou ve smyslu ustanovení § 269 odst. 2 obch. zák.

2/ Žalobce soudu předložil všeobecné obchodní podmínky ve formě, která je s největší pravděpodobností předávána zákazníkovi. Minimální velikost použitého písma textu všeobecných obchodních podmínek ve spojení se světlým tiskem činí tyto podmínky naprosto nečitelnými a nejen pro zákazníka, ale i pro zástupce žalobce, je téměř nemožné z nich něco přečíst. Zástupce žalobce používal zvětšenou verzi všeobecných obchodních podmínek, která byla (k jeho výslovné žádosti) zaslána též insolvenčnímu soudu; i z této zvětšené verze ale bylo čteno pomocí lupy. Takto předložené všeobecné obchodní podmínky se insolvenčnímu soudu jeví neplatnými pro špatnou čitelnost (nesrozumitelnost). Zákazník tak nemá možnost se v nich orientovat, ač obsahují celou řadu pro něj velmi přísných opatření s fatálními důsledky. Z dostupné judikatury je však insolvenčnímu soudu známo, že odvolací soudy nehodnotí všeobecné obchodní podmínky nebo texty smluv psané minimálním písmem jako neplatný právní úkon, proto provedl dokazování ve věci „s aplikací předložených všeobecných obchodních podmínek“.

3/ Není správný názor žalobce, že splnění podmínek obsažených v článku VI. bodu 2 písm. b/ všeobecných obchodních podmínek způsobuje automaticky zrušení smlouvy; ukončení (zrušení) smlouvy totiž obchodní zákoník spojuje s odstoupením od smlouvy. Předpokladem zrušení smlouvy je tedy jednostranný adresovaný právní úkon.

4/ Obsah článku VI. bodu 2. písm. b/ všeobecných obchodních podmínek je možno vyložit jen jako dohodnutou možnost odstoupit od smlouvy pro případ prodlení dlužníka se třemi splátkami a vyvolat tím následek zrušení smlouvy; srov. názor vyslovený v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2244/98 (jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. června 2000, který je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže - dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu) a v rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 182/01 (jde o nález Ústavního soudu ze dne 30. listopadu 2001 uveřejněný pod číslem 24/2001 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu (dostupný - stejně jako dále zmíněné rozhodnutí Ústavního soudu - i na webových stránkách Ústavního soudu).

5/ Žalobce (však) od leasingové smlouvy neodstoupil, takže práva a povinnosti účastníků nezanikly a nezanikla tak povinnost dlužníka platit leasingové splátky.

6/ S přihlédnutím k výše uvedenému a k ustanovení § 198 odst. 2 zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), je pohledávka žalobce důvodná v rozsahu týkajícím se:

- částky 16.195,- Kč, odpovídající neuhrazeným leasingovým splátkám za květen až července 2009,
- částky 237,- Kč, odpovídající úroku z prodlení z dlužných částek,
- částky 700,- Kč, odpovídající smluvní pokutě z dlužných leasingových splátek,
- částky 150,- Kč, odpovídající poplatku za upomínky,
- částky 8.330,-Kč, odpovídající nákladům na zabavení vozidla.

7/ Neopodstatněnou je naopak žaloba v rozsahu týkajícím se částky 171.498,- Kč (odpovídající smluvnímu vypořádání nároků po ukončení leasingové smlouvy způsobem dle článku III. odst. 7 všeobecných obchodních podmínek), jelikož „právně relevantním“ způsobem nedošlo k předčasnému ukončení leasingové smlouvy.

K odvolání žalobce (jež směřovalo pouze proti bodům IV. a V. výroku rozsudku) Vrchní soud v Olomouci změnil rozsudek insolvenčního soudu v bodu IV. výroku rozsudku tak, že určil, že žalobce má vůči dlužníku pohledávku ve výši 171.498,- Kč (první výrok) a rozhodl o nákladech řízení před

soudy obou stupňů (druhý až čtvrtý výrok).

Podle odvolacího soudu učinil insolvenční soud z provedených listinných důkazů správná zjištění, na základě kterých dospěl ke správným skutkovým závěrům, které účastníci řízení nezpochybnili. Odvolací soud se však neztotožnil s právním posouzením zjištěného skutkového stavu, který vyústil v zamítnutí žaloby co do částky 171.498,- Kč, k čemuž přičinil následující závěry:

1/ Podle článku VI. bodu 2. písm. a/ všeobecných obchodních podmínek byl žalobce oprávněn odstoupit od leasingové smlouvy v případech zde vyjmenovaných, s tím, že účinnost odstoupení nastává dnem doručení oznámení o odstoupení druhé smluvní straně, a to formou doporučeného dopisu; o doručování platí ustanovení článku VI. odst. 8 všeobecných obchodních podmínek.

2/ Článek VI. bod 2. písm. b/ všeobecných obchodních podmínek obsahoval ujednání, podle něhož v případě, že se dlužník dostane do prodlení se zaplacením tří měsíčních splátek vyplývajících ze smlouvy a nebyla-li tato řádně ukončena předcházejícím způsobem, smlouva se končí, a to dnem následujícím po dni splatnosti nejpozději dospělé dlužné měsíční leasingové splátky, nedohodnou-li se smluvní strany výslovně jinak.

3/ Insolvenční soud vyložil nesprávně článek VI. bodu 2. písm. b/ všeobecných obchodních podmínek, v němž stejně jako v předchozím článku (v článku VI. bodu 2. písm. a/ všeobecných obchodních podmínek) spatřoval pouze ujednání umožňující odstoupit od smlouvy. Nelze však přehlédnout, že oba články jsou formulovány odlišným způsobem. Kdyby i pro tento případ porušení smlouvy měli účastníci v úmyslu sjednat pro žalobce možnost odstoupení od smlouvy, nebylo nutné vyčleňovat toto ujednání do samostatného ustanovení, stačilo toto porušení smlouvy uvést jako další důvod pro odstoupení od smlouvy spolu s těmi, jež jsou uvedeny v článku VI. bodu 2. písm. a/ všeobecných obchodních podmínek.

4/ Také odkaz insolvenčního soudu na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2244/98 je zavádějící, neboť tam zkoumané ujednání nebylo formulováno stejně jako článek VI. bod 2. písm. b/ všeobecných obchodních podmínek. V označené věci bylo předmětem posouzení ujednání, podle něhož „při nezaplacení čtyř po sobě jdoucích splátek bude kupní smlouva zrušena v neprospěch kupujícího“, kdežto v této věci stanoví všeobecné obchodní podmínky, že v důsledku prodlení dlužníka se zaplacením tří měsíčních splátek „se smlouva končí“, přičemž je zároveň určen i okamžik zániku smlouvy (na den následující po dni splatnosti nejpozději dospělé dlužné měsíční leasingové splátky).

5/ Zkoumané ustanovení všeobecných obchodních podmínek tudíž nelze vyložit jinak než jako ujednání o rozvazovací podmínce ve smyslu ustanovení § 36 odst. 2 věty druhé zákona č.

[40/1964](#) Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“). Tímto ujednáním účastníci sledovali, aby v případě, že se splní podmínka nezaplacení tří měsíčních leasingových splátek v určené době, pominuly nastalé účinky leasingové smlouvy („smlouva končí“).

6/ K zániku leasingového vztahu proto došlo, a to na základě článku VI. bodu 2. písm. b/ všeobecných obchodních podmínek, když mezi účastníky řízení bylo nesporné, že se dlužník dostal do prodlení s řádnou úhradou celkem tří leasingových splátek za měsíce květen až červenec 2009 (v případě splátky za květen 2009 neuhradil částku 2.193,- Kč a splátky za další dva měsíce po 7.001,- Kč nezaplatil vůbec). Nejpozději dospělá dlužná měsíční splátka (za červenec 2009) se stala splatnou dne 19. července 2009, takže podle označeného článku všeobecných obchodních podmínek došlo k zániku smlouvy následujícím dnem, tj. 20. července 2009.

7/ Tím došlo (terminologií všeobecných obchodních podmínek) k „předčasnému ukončení smlouvy“, na které pamatuje článek III. bod 7. všeobecných obchodních podmínek, podle jehož písmena b/ se provede vypořádání při předčasném ukončení smlouvy, bude-li předmět leasingu klientem vydán, tak, že jde o rozdíl mezi celkovou sjednanou leasingovou cenou, součtem všech již uhrazených měsíčních splátek a první zvýšené platby, dlužnými splátkami splatnými do dne předčasného ukončení smlouvy a výtěžkem z prodeje předmětu leasingu. V případě, že bude žalobce povinen vynaložit náklady bezprostředně související s prodejem předmětu leasingu, zavazuje se dlužník tyto

náklady žalobci uhradit v jejich plné vynaložené výši. Podle článku I. bodu 9. písm. a/ všeobecných obchodních podmínek se „leasingovou cenou“ rozumí součet první zvýšené platby, poplatku za uzavření smlouvy a veškerých měsíčních splátek sjednaných ve smlouvě.

8/ Žalobce při vyúčtování leasingového vztahu po ukončení smlouvy postupoval podle článku III. bodu 7. písm. b/ všeobecných obchodních podmínek a při vyúčtování zohlednil částku 200.000,- Kč, kterou utřzil za prodej předmětu leasingu odebraného dlužníku. V průběhu řízení též nárok dále omezil o částku, jež odpovídá nespotřebovanému pojistnému. V odvolacím řízení je tak posuzována pouze pohledávka odpovídající zbylé části sjednaných leasingových splátek do předpokládaného skončení leasingového vztahu, na něž žalobci vznikl nárok dle označeného článku všeobecných obchodních podmínek.

9/ Dlužník zpochybňuje žalobcův výpočet, na základě nesprávného předpokladu, že „cenou leasingu“ byla kupní cena automobilu, kterou žalobce uhradil prodávajícímu; k tomu srov. zejména žalobcem zmíněný rozsudek (velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia) Nejvyššího soudu ze dne 13. ledna 2010, sp. zn. 31 Cdo 4356/2008, uveřejněný pod číslem 24/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 24/2011“).

10/ Žalobce tak prokázal, že má za dlužníkem i pohledávku ve výši 171.498,- Kč.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal druhý žalovaný dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. a/ zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) a (také) o ustanovení § 238a odst. 1 písm. a/ o. s. ř., namítaje, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř., tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí „změnil“ tak, že žalobce nemá vůči dlužníku pohledávku ve výši 171.498,- Kč.

Naplnění ohlášeného dovolacího důvodu spatřuje dovolatel v tom, že leasingová smlouva je sice podřízena obchodnímu zákoníku, avšak vzhledem k povaze jejích účastníků „je zřejmé“, že dlužník vystupuje vůči žalobci jako spotřebitel; leasingovou smlouvu je tedy nutné korigovat v rámci ustanovení o spotřebitelských smlouvách a používat výklad pro spotřebitele příznivější.

Dovolatel cituje článek VI. bod 2. písm. a/ a b/ všeobecných obchodních podmínek, s tím, že vzhledem k citovaným ustanovením je tedy zřejmé, že k ukončení smlouvy je třeba jednostranného úkonu žalobce poté, co se dlužník dostane do prodlení se třemi leasingovými splátkami. Potud dovolatel odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2244/98 a na náleží Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 182/01.

Kromě uvedeného je (dle dovolatele) nutné brát v potaz i skutečnost, že žalobcovy všeobecné obchodní podmínky jsou podmínkami s dalekosáhlými důsledky pro dlužníka jako spotřebitele, přičemž minimální velikost použitého písma textu těchto podmínek ve spojení se světlým tiskem činí tyto podmínky naprosto nečitelnými. Jak již rozhodl Vrchní soud v Praze [v usnesení ze dne 7. září 2011, sp. zn. 103 VSPH 84/2011 (KSLB 76 INS 4865/2010)] samotná tato skutečnost svědčí závěru o neplatnosti všeobecných obchodních podmínek pro rozpor se zákonem.

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 14. července 2011 (tj. naposledy ve znění zákona č. [139/2011](#) Sb.); ustanovení insolvenčního zákona upravující režim popření zkoumané pohledávky se však (vzhledem k tomu, že rozhodnutí o úpadku bylo vydáno před 30. březnem 2011) uplatní ve znění účinném do 30. března 2011 (tj. naposledy ve znění zákona č. [409/2010](#) Sb.); srov. článek II bodu 1. přechodných ustanovení k zákonu č. [69/2011](#) Sb. a závěry obsažené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. dubna 2012, sen. zn. 29 ICdo 7/2012, uveřejněném pod číslem 113/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se

použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Pro rozhodnutí v této věci jsou tudíž ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. prosince 2012) se podává z bodu 7., článku II., zákona č. [404/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání v této věci může být přípustné jen podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. (tedy tak, že dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam).

Důvod připustit dovolání Nejvyšší soud nemá v rozsahu, v němž se mu předkládá k řešení jiná (dovolatelem předestřená) interpretace článku VI. bod 2 písm. a/ a b/ všeobecných obchodních podmínek, popírající závěr odvolacího soudu o rozvazovací podmínce. Potud jsou totiž závěry obsažené v napadeném rozhodnutí souladné s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2010, sp. zn. 30 Cdo 2224/2009, jenž v obdobné skutkové situaci akceptoval závěr odvolacího soudu, že příslušný typ ujednání má charakter rozvazovací podmínky a nevyžaduje se jednostranný adresovaný právní úkon ve formě odstoupení od leasingové smlouvy. Co do povahy nároků vzešlých z takto zaniklé leasingové smlouvy je napadené rozhodnutí souladné jak s R 24/2011, tak se stanoviskem občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (k leasingovým smlouvám) ze dne 8. září 2010, sp. zn. Cpjn 204/2007, uveřejněným pod číslem 25/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. Závěr, že ujednání, podle kterého při předčasném ukončení leasingové smlouvy z důvodů na straně leasingového nájemce má leasingový pronajímatel i právo na úhradu splátek splatných po ukončení leasingové smlouvy, odpovídá (jde-li o spotřebitelskou smlouvu) přiměřenému vypořádání mezi spotřebitelem a věřitelem, zformuloval Nejvyšší soud již v rozsudku ze dne 3. srpna 2011, sp. zn. 32 Cdo 1373/2010.

Nejvyšší soud nicméně shledává dovolání přípustným (přisuzuje napadenému rozhodnutí zásadní právní význam ve věci samé) pro posouzení otázky, kterou dovolatel klade v souvislosti se závěrem obsaženým ke všeobecným obchodním podmínkám (co do velikosti v nich použitého písma) v usnesení Vrchního soudu v Praze sen. zn. 103 VSPH 84/2011. Potud jde zčásti o otázku dovolacím soudem dosud neřešenou a zčásti o otázku, ohledně které nevychází napadené rozhodnutí z (nyní již) ustálené judikatury Nejvyššího soudu.

V průběhu dovolacího řízení byla Š. B. odvolána z funkce a novým insolvenčním správcem dlužníka byl ustanoven JUDr. P.K. (usnesením insolvenčního soudu ze dne 9. května 2012, č. j. KSOS 8 INS 7015/2009-B66, které nabylo právní moci 29. května 2012), se kterým Nejvyšší soud na tomto základě dále jednal jako s prvním žalovaným.

Nejvyšší soud se - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je (v mezích otázky, pro jejíž řešení dovolání připustil) dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších

úvahách vychází.

V daném případě nebylo pochyb o tom, že dlužník uzavíral leasingovou smlouvu jako osoba, která není podnikatelem (srov. i jeho označení ve smlouvě). V době uzavření leasingové smlouvy (19. listopadu 2007) platil zákon č. [321/2001](#) Sb. o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. [64/1986](#) Sb. Již ve výše zmíněném rozsudku sp. zn. 32 Cdo 1373/2010 přitom Nejvyšší soud uzavřel, že leasingovou smlouvu, kterou na straně nájemce uzavřela fyzická osoba, která není podnikatelem, lze považovat za smlouvu o spotřebitelském úvěru podle zákona č. [321/2001](#) Sb.

Dovolatel tedy v době uzavření leasingové smlouvy podléhal i ochraně garantované spotřebiteli ustanoveními § 52 a násl. obč. zák., ve znění účinném do 31. prosince 2007 (tj. naposledy ve znění zákona č. [264/2006](#) Sb.), pro věc rozhodném.

Podle ustanovení § 52 obč. zák. spotřebitelskými smlouvami jsou smlouvy kupní, smlouvy o dílo, případně jiné smlouvy, pokud smluvními stranami jsou na jedné straně spotřebitel a na druhé straně dodavatel (odstavec 1). Dodavatelem je osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti (odstavec 2). Spotřebitelem je osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti (odstavec 3).

Dle ustanovení § 55 obč. zák. smluvní ujednání spotřebitelských smluv se nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele. Spotřebitel se zejména nemůže vzdát práv, které mu zákon poskytuje, nebo jinak zhoršit své smluvní postavení (odstavec 1). Ujednání ve spotřebitelských smlouvách ve smyslu § 56 se považují za platná, pokud se spotřebitel nedovolá jejich neplatnosti (§ 40a). Ovlivňuje-li však takové ujednání přímo i další ujednání smlouvy, může se spotřebitel dovolat neplatnosti celé smlouvy (odstavec 2). V pochybnostech o významu spotřebitelských smluv platí výklad pro spotřebitele příznivější (odstavec 3).

Podle ustanovení § 56 obč. zák. spotřebitelské smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran (odstavec 1). Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na smluvní ujednání, která vymezují předmět plnění smlouvy nebo cenu plnění (odstavec 2). Nepřípustná jsou zejména smluvní ujednání, která

a/ vylučují nebo omezují odpovědnost dodavatele za jednání či opomenutí, kterým byla spotřebiteli způsobena smrt či újma na zdraví,

b/ vylučují nebo omezují práva spotřebitele při uplatnění odpovědnosti za vady či odpovědnosti za škodu,

c/ stanoví, že smlouva je pro spotřebitele závazná, zatímco plnění dodavatele je vázáno na splnění podmínky, jejíž uskutečnění je závislé výlučně na vůli dodavatele,

d/ dovolují dodavateli, aby spotřebiteli nevydal jím poskytnuté plnění i v případě, že spotřebitel neuzavře smlouvu s dodavatelem či od ní odstoupí,

e/ opravňují dodavatele odstoupit od smlouvy bez smluvního či zákonného důvodu a spotřebitele nikoli,

f/ opravňují dodavatele, aby bez důvodů hodných zvláštního zřetele vypověděl smlouvu na dobu neurčitou bez přiměřené výpovědní doby,

g/ zavazují spotřebitele k plnění podmínek, s nimiž se neměl možnost seznámit před uzavřením smlouvy,

h/ dovolují dodavateli jednostranně změnit smluvní podmínky bez důvodu sjednaného ve smlouvě,

i/ stanoví, že cena zboží či služeb bude určena v době jejich splnění, nebo dodavatele opravňují k zvýšení ceny zboží či služeb, aniž by spotřebitel byl oprávněn od smlouvy odstoupit, je-li cena sjednaná v době uzavření smlouvy při splnění podstatně překročena,

j/ příkazují spotřebiteli, aby splnil všechny závazky i v případě, že dodavatel nesplnil závazky, které

mu vznikly,

k/ dovolují dodavateli převést práva a povinnosti ze smlouvy bez souhlasu spotřebitele, dojde-li převodem ke zhoršení dobytnosti nebo zajištění pohledávky spotřebitele (odstavec 3).

Nejvyšší soud se výše citovanými ustanoveními občanského zákoníku zabýval ve stanovisku svého občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 9. října 2013, sp. zn. Cpjn 200/2011, k výkladu ustanovení § 89a zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, o prorogačních doložkách sjednaných ve spotřebitelských smlouvách, zejména ve smlouvách o spotřebitelských úvěrech, uveřejněném pod číslem 79/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 79/2013“), z něž jsou pro potřeby této věci významné především tyto závěry:

1/ Citovaná ustanovení občanského zákoníku jsou v části týkající se zneužívajících klauzulí ve spotřebitelských smlouvách především transpozicí Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále též jen „směrnice 93/13“), jejíž česká verze byla uveřejněna ve Zvláštním vydání úředního věstníku EU (Kapitola 15, Svazek 02, str. 288-293) dne 20. srpna 2004 (bod 1/).

2/ V soukromoprávním sporu ze spotřebitelské smlouvy mezi dodavatelem a spotřebitelem nesmí soud aplikovat směrnici 93/13 přímo; kdyby tak učinil, šlo by o horizontální přímý účinek směrnice 93/13, zakázaný judikaturou Soudního dvora Evropské unie (bod 35/)

3/ Článek 6 odst. 1 a článek 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že vnitrostátní soud, který i bez návrhu zjistil, že smluvní klauzule má zneužívající charakter, není k tomu, aby vyvodil z tohoto zjištění důsledky, povinen čekat na to, až spotřebitel, který je informován o svých právech, navrhne zrušení uvedené klauzule. Zásada kontradiktornosti však obecně ukládá vnitrostátnímu soudu, který i bez návrhu zjistil, že smluvní klauzule má zneužívající charakter, aby o tom informoval účastníky řízení a umožnil jim, aby se k tomu kontradiktorně vyjádřili způsobem, který stanoví vnitrostátní procesní pravidla. K tomu, aby vnitrostátní soud mohl posoudit případný zneužívající charakter smluvní klauzule, na níž je založen návrh, který mu byl předložen, musí zohlednit všechny další klauzule smlouvy (rozsudek Soudního dvora /prvního senátu/ ze dne 21. února 2013, Banif Plus Bank Zrt., C-472/11, Sbírka rozhodnutí 2013, body 1. a 2. výroku) [bod 47/].

4/ S přihlédnutím k teleologickému výkladu ustanovení § 56 odst. 1 obč. zák. lze dovodit, že z množiny všech ujednání (tedy i těch, jež byla sjednána individuálně), která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, lze nepochybně jako ta, která k újmě spotřebitele znamenají značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, typově pojmenovat právě ujednání, která nebyla sjednána individuálně (která byla sepsána předem a na jejichž podobu proto nemohl mít spotřebitel žádný vliv) [bod 54/].

5/ Soud, který při zkoumání podmínek řízení dospěje k závěru, že prorogační doložka sjednaná ve spotřebitelské smlouvě, která má založit jeho místní příslušnost, odporuje ustanovení § 56 odst. 1 obč. zák., o tom vyrozumí účastníky řízení a vyzve je, aby se v určené lhůtě k této otázce vyjádřili. Závěr, že ujednání o prorogační doložce je absolutně neplatné (§ 55 odst. 2 obč. zák.) a že je namístě postupovat dle § 105 o. s. ř., přijme soud až poté, co ani ve lhůtě určené účastníkům řízení k vyjádření nevyjdou najevo (např. proto, že účastníci se k výzvě soudu nevyjádřili nebo proto, že spotřebitel v určené lhůtě popřel, že by prorogační doložka byla sjednána k jeho újmě) jiné skutečnosti, jež by dokládaly, že příslušné ujednání (ač se tak podle spotřebitelské smlouvy jeví), neznamená (v rozporu s požadavkem dobré víry) výraznou nerovnováhu v právech a povinnostech stran k újmě spotřebitele (bod 58/).

V poměrech dané věci se takto ustavené judikatorní závěry prosadí následovně:

1/ Názor že smlouva (všeobecné obchodní podmínky) je neplatná pro rozpor se zákonem, jelikož ji nelze přecíst bez užití zvláštních prostředků umožňujících zvětšení textu, převzal dovolatel z výše označeného usnesení Vrchního soudu v Praze, jenž jej přijal při výkladu spotřebitelské smlouvy (ve vazbě na ustanovení § 56 obč. zák.) uzavřené rovněž v době platnosti výše citovaných ustanovení

občanského zákoníku. V té době text ustanovení § 55 odst. 2 obč. zák. sankcionoval zneužívající klauzuli ve spotřebitelské smlouvě jen relativní neplatností právního úkonu. Podle závěrů zformulovaných v usnesení pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 1/2010, ovšem ustanovení § 55 odst. 2 obč. zák. (v rozhodném znění) nemá být obecnými soudy aplikováno (má zůstat nepoužito) s přihlédnutím k relevantní judikatuře Soudního dvora Evropské Unie (srov. bod 33. usnesení), když koncepce jen relativní neplatnosti spotřebitelských smluv odporuje i českému ústavnímu pořádku (bod 41. usnesení).

2/ Jakkoli je z obsahu spisu patrné, že dovolatel tuto výhradu poprvé uplatnil až v dovolání, z rozhodnutí insolvenčního soudu je zjevné, že v průběhu řízení (při dokazování) vyšly najevo podstatné skutečnosti, jež dovolovaly zkoumat, zda vzhledem k velikosti užitého písma nečitelné nebo pouze s technickými pomůckami (lupou) čitelné všeobecné obchodní podmínky nenaplňují zneužívající charakter jednání příkladmo zmíněného v ustanovení § 56 odst. 1 písm. g/ obč. zák. (zda spotřebitel nebyl zavazován k plnění podmínek, s nimiž se neměl možnost /řádně/ seznámit před uzavřením smlouvy).

3/ Bez zřetele k tomu, že R 79/2013 se zabývalo především prorogačními doložkami, s přihlédnutím k tam rozebrané judikatuře Soudního dvora Evropské Unie (srov. zejména bod 47/) se požadavek, aby soud, který zjistí, že smluvní klauzule ve spotřebitelské smlouvě má zneužívající charakter, o tom informoval (z úřední povinnosti) účastníky řízení a umožnil jim, aby se k tomu vyjádřili způsobem, který stanoví vnitrostátní procesní pravidla, prosadí nejen pro prorogační doložky; postup popsáný v R 79/2013 pod bodem 58/ se zásadně uplatní i pro jiné typy možných zneužívajících klauzulí, včetně úsudku, že závěr, že ujednání, které formálně vykazuje znaky zneužívající klauzule, je absolutně neplatné, přijme soud až poté, co ani ve lhůtě určené účastníkům řízení k vyjádření nevyjdou najevo jiné skutečnosti, jež by dokládaly, že příslušné ujednání (ač se tak podle spotřebitelské smlouvy jeví), neznamená (v rozporu s požadavkem dobré víry) výraznou nerovnováhu v právech a povinnostech stran k újmě spotřebitele.

4/ V dané věci insolvenční soud, ač v důvodech svého rozhodnutí velmi zřetelně formuloval své výhrady k závaznosti všeobecných obchodních podmínek, založené na velikosti písma, nepostupoval způsobem popsáným v R 79/2013 a odvolací soud (ač mu to příslušelo) v dotčeném ohledu žádný názor neprojevil. Právní posouzení věci odvolacím soudem tak zůstalo neúplné (otázka zneužívající klauzule dle § 56 odst. 1 písm. g/ obč. zák. nebyla zkoumána, ač ji insolvenční soud nastolil a postupy dle R 79/2013 nebyly realizovány) a proto je i nesprávné.

Nejvyšší soud tudíž, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil včetně závislých výroků o nákladech řízení a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)